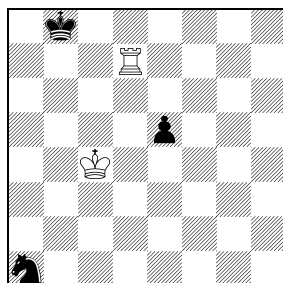

To jsou paradoxy...

Jaroslav Polášek

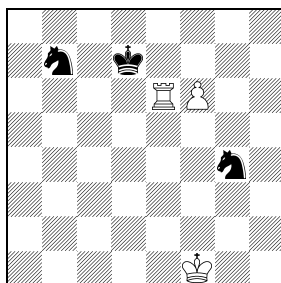
Začneme malým kvízem. Máte černé figury a můžete si vybrat, zda hájit pozici **D1**, nebo identickou **D1a** posunutou o sloupec vpravo. Buďte ale obezřetní, pouze jednu z nich lze udržet. Kterou zvolíte a proč?

Jaroslav Polášek

1 černý na tahu – dvojník

Emil Vlasák, Čs. šach 1997

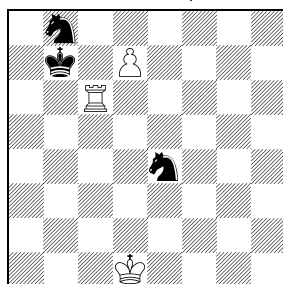

2 bílý vyhraje?

Název článku vám mohl napovědět správnou odpověď. V **D1** jsou více stísněny černé figury, ale je to jen optický klam. Celý děj se přenesla na druhé křídlo, a tam stísněny jezdec naopak prostor získá. V **D1** se černý po **1...Jc2 2.Kc5 Jd4 3.Ve7 Jf3 4.Kc6 Jd4+ 5.Kb6 Kc8! 6.Vxe5 Jf3 7.Vf5** zachrání tahem **7...Jh4!**, kdežto posunutou **D1a** prohraje, protože sloupec vpravo chybí a jezdec neunikne.

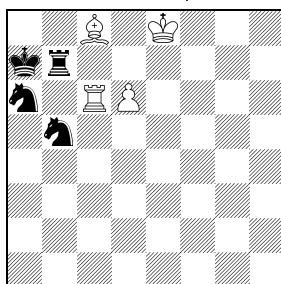
K porozumění dalších diagramů budeme potřebovat šestikamenovou tablebase. **Emil Vlasák** publikoval **D2** v Čs. šachu 2/1997 ve svém objemném článku s názvem „Šestikamenový paradox“. Po **1.f7 Jd8!** jen k remíze vede **2.f8D** pro **2...Jxe6**, kdežto po neuvěřitelném **2.f8J+!** by měl bílý vyhrát (?). Lewis Stiller (USA) totiž publikoval dvě nejdelší výhry v konstelacích **VSxJJ** a **VJxJJ**. V první je k výhře zapotřebí neskutečných 223 tahů (bez brání!), ve druhé dokonce 242! To svádělo k hypotéze, že obě koncovky jsou pro silnější stranu vždy vyhrané. Tehdy téměř před dvaceti lety tuto hypotézu ověřit nešlo, šestikamenáče byly teprve v plenkách. Dnes se už můžeme přesvědčit, že hypotéza platí pouze u **VSxJJ**, kdežto koncovka **VJxJJ** je vyhraná jen výjimečně – Emilova **D2** je neřešitelná – černý udrží remízu.

Vlasák a Polášek, schéma

3 bílý vyhraje

Jaroslav Polášek, schéma

4 bílý vyhraje

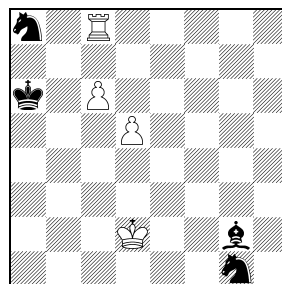
Stačí však posunout pozici o dva sloupce vlevo (**D3**) a Emilův paradox už funguje! Podmínkou výhry v koncovce **VJxJJ** je buď stísněné postavení černého krále a jezdců, nebo nesouhra jezdců. Jde totiž o to, zda se bílému podaří vyměnit jezdců tak, aby vyhrál koncovku **VxJ**. V **D3** jen remizuje **1.d8D? Jxc6 2.Dd5 Jc3+!**, ale vyhrává **1.d8J+!** – věž a jezdec je zde silnější než dáma. V praktické partii by se ale při přesné obraně černý ubránil použitím 50tahového pravidla, přesně jeden tah bílému chybí (viz <https://syzygy-tables.info>). Ve studii ale 50tahové pravidlo neplatí. To jsou paradoxy...

Nyní byste již měli být schopni samostatně vyřešit **D4**, kde vzniknou vyhrané konstelace **VSxVJ** a **VJxJJ** oproti remízové **DxJJ**. Studii obohacuje svůdnost **1.Vxa6+?! Kxa6 2.d7 Jd6+ 3.Kf8!**, ve které si sice bílý postaví dámu, ale po **3...Ka7! 4.d8D Jxc8 5.Dxc8 Vb8** o ni přijde. Správné je **1.d7! Jb8! 2.Sxb7 Kxb7 3.d8J+!** (ale ne **3.d8D?! Jxc6=**) nebo **2...Jxd7 3.Sc8** a bílý vyhraje. Ale i zde by černý v turnajovém šachu remizoval, v obou hlavních variantách je potřeba 57 tahů k zisku figury.

Impulsem k sepsání tohoto článku byl mail od **Jana Miška**, který našel v šestikamenových databázích dvě zajímavé pozice a které se mi podařilo trochu rozehrát. Námětem první je **Vlasákův paradox** a současně ji také zpracoval **Michal Hlinka** (viz **D15** na str. 109). Ve zmíněné studii je potřeba k výhře neskutečných 137 tahů. Osobně bych proto její řešení ukončil hned po **5.d8J+!** s odkazem na tablebase. Studie by měla řešitele potěšit odhalením paradoxu, že věž s jezdcem dokáže – na rozdíl od dámy – prorazit obranu dvou jezdců.

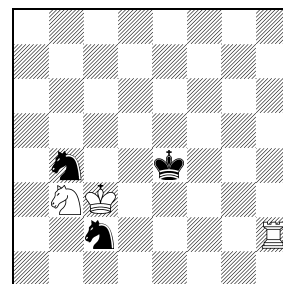
Autoři ale pokračují v řešení ještě dalších 10 tahů a teprve v okamžiku, kdy je cest k výhře více, končí v nejasné pozici odkazem na tablebase. Jednoznačné řešení však samo o sobě nevytváří studiový obsah, autoři museli kvůli tomu vynechat nejsilnější obranu **11...Kb6**, po které je k zisku figury potřeba ještě 130 tahů, což je zcela mimo lidské možnosti.

Míšek a Polášek, originál

5 bílý vyhraje

analýza

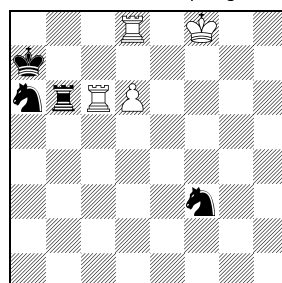

6 24.Ja1!

D5 Na rozdíl od Hlinky jsem závěrečnou Miškovu pozici trochu upravil. **1.d6!** Ale ne **1.Vxa8+?! Kb6 2.Vb8+ Kc7 3.Vb7+ Kc8 4.d6 Jf3+ 5.Ke3 Je5 6.d7+ Jxd7 7.cxd7+ Kd8 8.Va7 Sc6** s remízou. **1...Sxc6! 2.Vxc6+ Kb7 3.d7 Jf3+ 4.Ke3!** Po **4.Kc3? Je5 5.d8J+ (5.d8D Jxc6=) 5...Kb8!** černý remizuje, protože bílý král zablokoval věži ústup na c1. **4...Je5 5.d8J+! a vyhraje**, ale ne **5.d8D?!** pro **5... Jxc6=**.

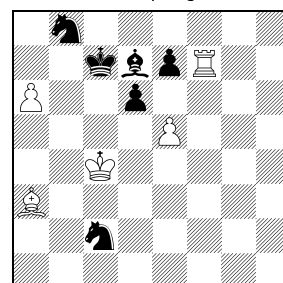
Po **5.d8J+!** stačí k výhře „jen“ 25 tahů, ale i tak není postup triviální, např. **5...Kb8 6.Vc1! Jc7 7.Ke4 Jd7 8.Kf5 Ja6 9.Ke6 Jdc5+ 10.Kd5 Jd3 11.Vh1 Kc7 12.Je6+ Kb6 13.Vb1+ Ka5 14.Jd8 Jab4+ 15.Kd4 Je1 16.Jb7+ Ka6 17.Kc4 Jec2 18.Jc5+ Kb6 19.Vb3 Kc6 20.Vh3 Kd6 21.Vh2 Ke5 22.Kc3 Kd5 23.Jb3 Ke4** (viz **D6**) Následuje typický manévr – bílý přiláká jezdců na pole, odkud už neunikne: **24.Ja1!**

Míšek a Polášek, originál

7 bílý vyhraje

Polášek, originál

8 bílý vyhraje

D7 Jan Mišek mi poslal ještě jednu zajímavou pozici, kdy nestačí přímá proměna ani na dámu ani na věž. Podařilo se mi přidat alespoň dvoutahovou přehledu. Chybné je **1.Vxb6?! Kxb6 2.d7** (všimněte si, že věž na d8 bílému překáží – bez ní by tuto pozici vyhrál) **2...Jc5 3.Vb8+ Ka7=**. Proto **1.Vd7+! Vb7 2.Vxb7+ Kxb7 3.Vb6+!!** Pointa studie. (**3.d7? Je5! 4.d8D Jxc6=** nebo **4.d8J+ Ka7=; 3.Vxa6?! Kxa6 4.d7 Jd4! 5.d8D Je6+ =**) **3...Kxb6 4.d7** a vznikla pozice jako ve svůdnosti, ale bez bílé věže d8. **4...Jc5 (4...Kc7 5.Ke7!) 5.d8D+ Kb5 6.Ke7! a vyhraje**, např. **6...Kc4 7.Dg8+**.

D8 **Vlasákův paradox** se mi nakonec podařilo ztvárnit takto. **1.Sxd6+!** (**1.exd6+? Kb6!**) **1...exd6 2.a7 Kb7 3.e6!** Po **3.axb8D+? Kxb8 4.Vxd7 dxe5** černý remizuje (viz **D1** po **1...Jc2**). **3...Kxa7 4.Vxd7+!** (**4.exd7? Jxd7 5.Vxd7+ Kb6 6.Vxd6+ Ka5! 7.Vd5+ Ka4! =**) **4...Kb6 5.Vxd6+ 5.e7?! Jxd7 6.e8D Je5+ 7.Kd5 Jb4+ 8.Kxd6 Jc4+!** – první varianta, kde dva jezdců udrží remízu proti dámě. **5...Kc7 6.e7 Je3+ 7.Kb5!** s úmyslem si postavit jezdců. Snaha postavit si dámu vede jen k remíze: **7.Kd3(b3)?! Jf5 8.e8D (8.e8J+ Kc8! =) 8...Jxd6=; 7.Kc5?! Jd7+! 8.Kb5 Kxd6 9.e8D Jd5=; 7...Jf5 8.e8J+! a vyhraje**. K výhře je ale potřeba ještě 60 tahů bez brání figury, což mi trochu kazí radost, praktická partie by tak skončila remízou.